

Vihreiden vastaukset hallitustunnustelija Petteri Orpon kysymyksiin

hyväksytty Vihreän eduskuntaryhmän ja Vihreän liiton puoluevaltuuston yhteiskokouksessa 17.4.2023

1. Mitkä ovat ne keskeiset yhteiskunnalliset muutokset, joita seuraavan hallituksen pitäisi mielestänne saada aikaan?

Vihreiden tavoite on uudistaa Suomi maaksi, joka katsoo rohkeasti eteenpäin ja samalla suojelee kaikkein arvokkainta: ainutlaatuista yhteistä ympäristöämme ja hyvinvointivaltion lupaus siitä, että ketään ei hylätä oman onnensa nojaan. Haluamme rakentaa Suomea, jossa luonto kukoistaa, ihmisoikeudet toteutuvat ja jokaisella on mahdollisuus yrittää, onnistua ja menestyä sekä vapaus olla oma itsensä.

Maailma on kestävyysmurroksen edessä. Siihen vastaaminen ja sen tuomiin mahdollisuuksiin tarttuminen on suomalaisten, yritysten ja yhteisen ympäristömme etu. Suomea on uudistettava siten, että tulevaisuudessa yhteiskuntamme ja taloutemme toimivat luonnon asettamissa rajoissa. Vähentämällä luonnonvarojen kulutusta, edistämällä kiertotaloutta, siirtymällä päästöttömiin ratkaisuihin ja parantamalla luonnon tilaa vahvistamme taloutta ja hyvinvointia kestävästi. Samalla turvaamme maamme kansallista luontoperintöä tuleville sukupolville. Kestävät valinnat on tehtävä kaikille helpoksi ja saavutettaviksi taloudellisesta asemasta tai asuinpaikasta riippumatta.

Suomi on nostettava takaisin koulutuksen kärkimaaksi. Koulutuksen ja tutkimuksen rahoitusta on vahvistettava, kouluissa on laitettava perusasiat kuntoon ja korkeakoulujen koulutusmääriä on kasvatettava. Suomen tulevaisuus on nuorissa, ja heidän hyvinvointiaan on vahvistettava.

Turvallisuustilanne ja globaalien ongelmien ratkaiseminen vaativat aktiivista monenkeskistä yhteistyötä ja pitkäjänteistä sitoutumista.

Hyvinvointivaltio vaatii uudistamista, jotta se pystyy vastaamaan tämän päivän ja tulevaisuuden tarpeisiin. Vihreiden tavoitteena on Suomi, jossa ihmisiä ei polteta loppuun ja jossa tausta tai sukupuoli ei määritä tulevaisuutta. Köyhyyttä on torjuttava muun muassa korottamalla perusturvaa. Sosiaaliturvajärjestelmää on uudistettava vähemmän byrokraattiseen suuntaan muun muassa yhdistämällä perusturvaetuudet. Sosiaaliturvan tulee olla ymmärrettävää, ennakoitavaa ja kannustavaa. Sosiaali- ja terveystalouden kriisi on ratkaistava ja mielenterveyspalveluita parannettava akuutteihin tarpeisiin vastaamiseksi, mutta samalla on puututtava mielenterveysongelmien ja muiden kansantautien juurisyihin sekä vahvistettava ennaltaehkäisyä.

Ilmasto- ja luontotoimia on jatkettava. Luontokato on pysäytettävä ja hiilineutraaliuden (2035) saavuttamiseksi on toteutettava riittävät päästövähennykset ja hiilinieluja kasvattavat toimet. Eläinten oikeuksia Suomessa on parannettava.

Valtion tulee luoda edellytykset Suomen talouden uudistumiselle ja reilulle kilpailulle, jotta suomalaiset ihmiset ja yritykset pystyvät tarttumaan muun muassa vihreän siirtymän, teknologian kehityksen ja luovan talouden luomiin mahdollisuuksiin. Myös kulttuurialan merkitys osana elinkeino- ja työllisyyspolitiikkaa pitää tunnistaa nykyistä paremmin ja asema yhteiskunnallisesti merkittävänä kasvualana vakiinnuttaa. Verotuksen painopistettä tulee siirtää työn verotuksesta kulutuksen ja haittojen verotukseen.

Vihreät haluaa tukea ihmislähtöistä digitalisaatiota ja vakiinnuttaa tietopolitiikan uudeksi politiikkalohkoksi. Tällä kaudella on kehitettävä yhteiskunnallisia ratkaisuja ja ajantasaista lainsäädäntöä tukemaan ja turvaamaan digitalisoituvaa elämää sekä tekoälyn ja muiden murrosteknologioiden vastuullista hyödyntämistä.

Vihreät pitää tärkeänä, että Suomi osaltaan toteuttaa taloudellisia, sosiaalisia, ekologisia ja kulttuurisia kestävä kehityksen kansainvälisiä tavoitteita.

2. Yhdyttekö valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoron 8.12.2022 esittämään tilannekuvaan Suomen taloudellisesta tilasta ja julkisen talouden sopeuttamistarpeesta? Sitoudutteko valtiovarainministeriön virkatyönä esittämään julkisen talouden tasapainottamisen mittaluokkaan tulevilla vaalikaudella? Millä keinoilla olette valmiita tasapainottamaan julkista taloutta?

Vihreät jakaa valtionvarainministeriön virkamiespuheenvuoron tilannekuvan julkisen talouden vahvistamisen tarpeesta. Katsomme, että sopeutustoimien pitää olla ihmisten, ympäristön ja Suomen pitkäjänteisen kilpailukyvyn kannalta kestäviä.

Vihreät ovat sitoutuneet siihen, että viimeistään vuoteen 2035 mennessä valtion talous on tasapainossa ja Suomi on hiilineutraali hyvinvointivaltio.

Olemme esittäneet, että tällä vaalikaudella sopeuttaisimme julkista taloutta menoleikkauksin ja veronkorotuksin kolmella miljardilla eurolla mm. karsimalla erityisesti ympäristölle haitallisia ja tehottomia yritystukia, tekemällä ekologisen verouudistuksen, uudistamalla terveysperusteista verotusta sekä tehostamalla julkisia hankintoja. Lisäksi tällä kaudella on päätettävä rakenteellisista uudistuksista: tavoittelemme työllisyysasteen vahvistamista 80 prosenttiin ja työhön johtavan maahanmuuton vauhdittamista. Nämä vahvistaisivat pidemmällä aikavälillä lisäksi julkista taloutta kolmella miljardilla eurolla. Yhteensä näillä päätöksillä olisi pidemmällä aikavälillä kuuden miljardin euron positiivinen vaikutus julkiseen talouteen.

Suomi on vasta palautumassa koronapandemian aiheuttamasta shokista, Euroopassa on sota, energiakriisi ei ole vielä välttämättä ohi ja maailmantaloudessa on epävarmuutta. Kaiken tämän ohessa vihreän siirtymän vauhdittaminen vaatii investointeja. Näistä syistä on

nyt alkaneella kaudella syytä varmistaa riittävä valtiontalouden liikkumavara, joka tarvitaan myös esimerkiksi taloudellisessa taantumassa.

3. Miten edistäisitte verotuksen kannustavuutta? Mitkä ovat tärkeimmät tavoitteenne verotuksen kehittämisessä?

Vihreät näkee verotuksella tärkeän roolin julkisen talouden tasapainottamisessa, mutta myös taloudellisen toiminnan ohjaamisessa ekologisempaan ja esimerkiksi kansanterveyttä vahvistavaan suuntaan. Vihreiden tavoitteena on siirtää verotuksen painopistettä työn verotuksesta kohti haittojen verottamista.

Suomi tukee edelleen ympäristölle haitallista toimintaa ja fossiilisten polttoaineiden käyttöä useilla verotuilla. Vihreät tavoittelee fossiilisten polttoaineiden yritys- ja verotuista luopumista viimeistään vuoteen 2030 mennessä. Myös muista ympäristölle haitallisista suorista tuista on päästävä eroon.

Samaan aikaan on otettava käyttöön uusia haitta- ja luonnonvaraveroja, kuten esimerkiksi maa-ainesvero ja laajapohjainen terveysvero. Tällä tavoin voidaan saada myös liikkumavaraa esimerkiksi pieni- ja keskituloisten tuloverojen alentamiseen.

Ilman uusia toimenpiteitä Suomen veroaste laskee tulevina vuosina miljardien eurojen edestä. Samaan aikaan valtion taloutta on tasapainotettava. Vaikeiden kriisiaikojen jälkeen on oikeudenmukaista toteuttaa talouden tasapainotusta siten, että elintärkeistä palveluista ja heikoimmassa asemassa olevien toimeentulosta huolehditaan. Samaan aikaan voidaan odottaa kohtuullista panostusta yhteiskunnan kaikkein hyväosaisimmilta.

Osana harmaan talouden torjuntaa Vihreät kannattaa verotuksen digitalisointia ja reaaliaikatalouteen siirtymistä. Verotuksen digitalisointi tulee tehdä yhteistyössä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa. Reaaliaikatalous voisi tuoda mittavia säästöjä ja uutta liiketoimintaa esimerkiksi edistämällä taloushallinnon ja verotuksen digitalisoinnin lisäksi yritysten oman toiminnan tehostumista, yritysten ja julkisen sektorin hallinnollisen taakan keventymistä sekä EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden toimivuutta.

Valtiontalouden kehysmenettely on uudistettava siten, että se ottaa huomioon myös verotulojen muutokset.

Jatkaisimme tuloverotuksen ja tulonsiirtojen automatisointia ja sujuvoittamista kehittämällä tulorekisteriä sisältämään kaikki verotettavat tulot ja siirtymällä reaaliaikaiseen ennakonpidätystietojen välittämiseen.

Tulevalla kaudella on myös kitkettävä veronkiertoa ja aggressiivista verosuunnittelua. EU-tasolla ja kansainvälisesti on pyrittävä yhdenmukaistamaan veropohjan laskentaa ja yritysverotusta. Verotuksen aukkoja on tilkittävä, jotta voidaan puuttua esimerkiksi sijoitustuottoihin ja osinkoihin sekä yrityksen tulokseen kohdistuvaan verovälttelyyn.

4. Oletteko valmiita sitoutumaan siihen, että seuraava hallitus asettaa julkista taloutta vahvistavien työllisyystoimien tavoitteeksi 100 000 uutta työllistä? Mitkä ovat tärkeimmät keinonne julkista taloutta vahvistaviksi työllisyystoimiksi? Millaisiin keinoihin olette valmiita työmarkkinoiden uudistamiseksi ja sopimisen vapauden edistämiseksi?

Kyllä. Vihreät tavoittelee työllisyysasteen nostamista 80 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteeseen pääsemiseksi tulee muun muassa nostaa koulutustasoa, vauhdittaa työhön johtavaa maahanmuuttoa, purkaa kannustinloukkuja, puuttua nuorten ja työikäisten mielenterveysongelmiin sekä helpottaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Perhevapaita tulee kehittää tasa-arvon ja työllisyyden lähtökohdista. Vammaisten ja täsmätyökykyisten työllistymistä pitää edistää.

Työhön johtavaa maahanmuuttoa on lisättävä poistamalla työlupien saatavuusharkinta, luomalla työnhakuviisumi, puuttamalla syrjintään ja korjaamalla maahanmuuton prosessit sujuviksi ja ennakoitaviksi sekä lisäämällä kielikoulutusta. Osana työhön johtavan maahanmuuton vahvistamista Vihreät kannattaa kotouttamisen vahvistamista eri keinoin. Jotta myös mahdollisimman moni jäisi Suomeen pysyvästi, tarvitsemme toimia koko yhteiskunnalta.

Vihreät tavoittelee sosiaaliturvaa, joka kannustaa aina työhön ja yrittäjyyteen ja nostaa ihmisiä pois köyhyydestä. Sosiaaliturvajärjestelmää on uudistettava vähemmän byrokraattiseen suuntaan muun muassa toteuttamalla perusturvaetuuksien yhdistäminen. Sosiaaliturvan tulee olla ymmärrettävää, ennakoitavaa ja kannustavaa. Kehitetään työllistymistä edistäviä palveluita. Palveluita on kehitettävä entistä asiakaslähtöisemmiksi ja aitoja tarpeita vastaavaksi.

Paikallista sopimista on lisättävä työehtosopimusjärjestelmän puitteissa siten, että työntekijöiden oikeuksia vahvistetaan ja erityisesti pienten yritysten mahdollisuuksia paikalliseen sopimiseen parannetaan.

5. Miten vastaisitte laaja-alaiseen työvoimapulaan Suomessa? Millä keinoin lisäisitte kansainvälistä rekrytointia työvoiman saatavuuden turvaamiseksi?

Työvoimapulaa voidaan ratkoa lisäämällä työhön osallistumista ja työn tuottavuutta. Vihreät näkee koulutuksen, jatkuvan oppimisen ja koulutuspaikkojen lisäämisen erityisesti työvoimapulasta kärsiville aloille ja alueille tärkeinä ratkaisuinä työvoimapulaan. Vailla tutkintoa olevia nuoria aikuisia tulee ohjata nykyistä vahvemmin oppisopimuskoulutukseen. Vasta maahan muuttaneet tulee saada nopeasti kielen oppimisen ja koulutuksen piiriin. Koulutuksen lisäksi tarvitaan päättäväisiä toimia työhön johtavan maahanmuuton lisäämiseksi ja kotoutumisen edistämiseksi. Erityistä huomioita on kiinnitettävä ulkomaalaistaustaisten naisten ja kotivanhempien työllisyyden ja osallisuuden vahvistamiseen. Kannusteita koulutukseen, työntekoon ja yrittäjyyteen tulee lisätä tasapainossa ihmistä tukevien palveluiden kanssa.

Koulutusta käsitellään laajemmin vastauksissa kysymyksiin 10 ja 11.

Kansainvälisen rekrytoinnin helpottaminen ja nopeuttaminen on yksi keskeisimmistä keinoista vastata työvoimapulaan. Suomen houkuttelevuutta ulkomailta tuleville opiskelijoille, tutkijoille ja huippuosaajille tulee parantaa huolehtimalla puolisoiden työllistymisestä, lasten koulutuspaikoista ja mahdollisuuksista kielen oppimiseen sekä lisäämällä kannusteita maassa pysymiseen. Pärjäämme kansainvälisessä kilpailussa vain luovuudella, korkealla koulutustasolla ja kekseliäisyydellä.

Vihreät kannattaa työvoiman saatavuusharkinnasta luopumista. Vihreät kannattaa laajemminkin Suomeen suuntautuvan maahanmuuton helpottamista. Ajamme perheen yhdistämisen ehtona olevien tulo- ja elintulojen alentamista ja oleskelu- ja työlupiin liittyvän byrokratian ja hallinnollisen taakan keventämistä. Esitämme kansainvälisen rekrytointiohjelman käynnistämistä ja sote-henkilöstön kouluttamista jo lähtömaassa. Jo Suomessa asuvien vieraskielisten työllisyyttä on tuettava esimerkiksi parantamalla mahdollisuutta kehittää kielitaitoa työn ohessa ja pätevyyskoulutuksen saatavuutta. Osana työhön johtavan maahanmuuton kehittämistä Maahanmuuttovirasto tulee siirtää kokonaisuutena työ- ja elinkeinoministeriön tulosohjaukseen. Maahanmuuttoon liittyvää automatisaatiota ja digitalisaatiota valtion virastoissa on vahvistettava maahantulon sujuvoittamiseksi.

6. Mitkä ovat tärkeimmät keinot sosiaali- ja terveyspalveluiden hoitojonojen purkamiseen? Mitkä ovat tärkeimmät keinot hoitajajärjestelmän ratkaisuksi?

Tällä vaalikaudella on turvattava sujuvat, laadukkaat ja kokonaisvaltaiset sosiaali- ja terveyspalvelut yhdenvertaisesti kaikille. Panostaminen hyvinvoinnin edistämiseen, ongelmien ennaltaehkäisyyn ja tuottavuuden parantamiseen tuo säästöjä, purkaa hoitojonoja ja pitää kustannukset hallinnassa pidemmällä aikavälillä.

Hyvinvointialueita tulee kannustaa tehokkaaseen toimintaan ja hyvään taloudenpitoon rahoitusta kehittämällä ja monikanavarahoitusta purkamalla. Esimerkiksi Kelan kuntoutusten päätökset tulee säilyttää Kelalla, mutta rahoitusvastuu tulee siirtää hyvinvointialueille osaoptimoinnin välttämiseksi. Myös lapsibudjetointi tulee ottaa käyttöön kaikilla hyvinvointialueilla, sillä hyvinvoivista lapsista kasvaa hyvinvoivia aikuisia. Hyvinvointialueiden kustannukset ja kustannusrakenteet on selvitettävä vertailukelpoisesti. Kehitetään työkaluja, joilla pystytään arvioimaan ennaltaehkäisevien palveluiden tuomat säästöt lainsäädäntöhankkeissa.

Sosiaali- ja terveyspalveluita voidaan ulkoistaa hallitusti, jos yritykset tai järjestöt tuottavat palvelut laadukkaammin ja kustannustehokkaammin kuin julkinen puoli. Ulkoistuksissa voidaan hyödyntää asiakasasetteita ja henkilökohtaista budjetointia, mikä antaa ihmiselle valtaa ja vastuuta palveluiden suhteen. Samaan aikaan on huolehdittava hyvinvointialueiden riittävästä omasta palvelutuotannosta.

Vihreät haluaa lisätä ihmisten osallisuutta palveluiden kehittämisessä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden jonoja, laatua ja vaikuttavuutta tulisi voida seurata läpinäkyvästi.

Hoitoalan ammattilaisten suuren arvostuksen on näytävä myös palkoissa. Käynnistetään

yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa ylihallituskautinen palkkaohjelma, jolla sosiaali- ja terveysalan pienipalkkaiset ammattilaiset nostetaan palkkakuopasta. Koulutuspaikkoja on lisättävä niin ammatilliseen kuin korkeakoulutukseen erityisesti niille alueille ja niihin tehtäviin, joissa on suurin pula tekijöistä.

Jo Suomessa asuvien kansainvälisten sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten pätevyys tulee saada täysimääräisesti hyödynnettyä ja heitä tulee houkutella lisää rekrytointiohjelmalla, jossa tarjotaan koulutusta jo lähtömaassa. Ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinnasta on luovuttava ja perheen yhdistämisen tulorajoja on laskettava, jotta ulkomailta saapuvat ammattilaiset saavat perheensä mukaan.

Sosiaali- ja terveysalan houkuttelevuutta on parannettava. Sosiaali- ja terveysala on kutsuttava mukaan yhteisiin pöytiin, joissa etsitään ratkaisuja alan kriisiin. Ammattilaisten on saatava hyödyntää osaamistaan laaja-alaisesti ja tukipalveluita on lisättävä. Perusterveydenhuollossa tulee ottaa käyttöön laaja-alaiset suorat hoitaja- ja fysioterapeuttivastaanotot ja siirtyä asteittain omatiimi-malliin, jolla turvataan hoitosuhteen jatkuvuus. Tarvitaan myös valtakunnallinen ohjelma, jolla sosiaali- ja terveysalan esihenkilöille tarjotaan mahdollisuus kehittää johtamistaitojaan.

Sosiaali- ja terveysalalla työskentely on monella tavalla kuormittavaa. Ammattilaisilla tulee olla pääsy työnohjaukseen ja mielenterveyspalveluihin. Tarve on suuri myös ohjelmalle, jolla ehkäistään sote-alan työntekijöiden työssä kohtaamaa väkivaltaa.

Mielenterveyspalveluiden lisääminen ja saavutettavuuden parantaminen on välttämätöntä, jotta hoitojonot saadaan purettua. On aika toteuttaa terapiatakuu, tehdä psykoterapiakoulutuksesta maksutonta ja parantaa mielenterveyspalveluita Terapiat etulinjaan -toimintamallia hyödyntäen.

Päihteiden käyttö kuormittaa niin sosiaali- ja terveydenhuoltoa kuin rikosseuraamusjärjestelmääkin. Rangaistusten sijaan päihdepolitiikassa tarvitaan uudistuksia, jotka vähentävät haittoja, tukevat päihdeongelmista toipumista sekä lisäävät myös riippuvaisten läheisten jaksamista ja hyvinvointia. Lainsäädännöllä tulee mahdollistaa turvalliset ja valvotut huumeiden käyttöhuoneet, joissa voidaan tarjota apua päihdeongelmiin. Päihdepalveluissa tulee panostaa matalan kynnyksen palveluihin ja varmistaa korvaushoidon saatavuus sekä laatu. Huumausaineiden käytön rangaistavuudesta on syytä luopua hoitoonpääsyn helpottamiseksi.

Hoitojonojen purkamisessa keskeisiä ovat myös panostukset tutkimukseen, palveluiden vaikuttavuuteen ja kehitystyöhön. Vihreät haluaa tehdä tutkimuksesta alan arkipäivää ja lisätä hyvinvointialueiden tutkimusrahoitusta, laajentaa laaturekistereitä, luoda terveysteknologiastrategian ja perustaa päätöksenteon tueksi lapsi- ja perhetiedon tietovarannon.

Vihreät ottaisi digipalveluita käyttöön silloin, kun se on lääketieteellisesti ja toiminnallisesti perusteltua. Kaikkia palveluita on kuitenkin tarjottava myös kasvatustien niitä tarvitseville.

Katso myös kysymykset 7, 8 ja 9 sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyen.

7. Mitä keinoja käyttäisitte vanhuspalveluiden kriisin ratkaisemiseksi ja inhimillisen hoivan turvaamiseksi kaikille ikääntyneille?

Jokaisella ikääntyneellä on oikeus laadukkaisiin palveluihin. Moni haluaa asua kotona mahdollisimman pitkään, ja sen on oltava mahdollista. Samaan aikaan eritasoisia asumispalveluita tulee olla saatavilla, jotta ikäihmisten inhimillinen hoito toteutuu. Henkilöstömitoituksen toimeenpano on tehtävä hallitusti, jotta yksikään ikäihminen ei jää paitsi tarvitsemastaan hoivasta.

Myös ikäihmisten läheisiä on tuettava, jotta he eivät uuvu. Digitalisaatio ja muut uudet teknologiset ratkaisut mahdollistavat vaikuttavuuden parantamisen myös ikäihmisten palveluissa.

Ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä on hyviä elinvuosia lisäävä sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten nousua rajoittava vaikutus. Vihreät haluaa toteuttaa ikäihmisten harrastustakuun. On torjuttava yksinäisyyttä, ennaltaehkäistävä muistisairauksia ja lisäävä päivittäistä liikuntaa. Kulttuuriharrastuksilla on tutkitusti vaikutus terveyteen aina verenpaineesta mielenterveyteen. Ikäihmisten harrastustoiminnan järjestäminen kuntien olemassa olevissa palveluissa ja niitä laajentaen on kustannustehokasta. Samalla saadaan merkittäviä säästöjä, kun ikäihmisten terveys paranee ja palveluasumiseen päädytään entistä myöhemmin.

Moni työikäinen huolehtii ikääntyvistä läheisistään ja myös heistä on huolehdittava. Säädetään yli 75-vuotiaiden läheisille mahdollisuus osittaisen hoitovapaan käyttöön sillä ehdolla, että ikäihminen ei ole ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä.

Toteutetaan poikkihallinnollinen omaishoito-ohjelma, jossa tuen korotukset, vapaiden pidentykset, kansallinen yhdenvertaisuus ja kolmannen sektorin rooli huomioidaan.

Katso myös kysymykset 6 ja 9.

8. Miten vahvistaisitte lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia? Miten torjuisitte nuorten syrjäytymistä?

Lasten ja perheiden ongelmiin on tartuttava varhaisessa vaiheessa ja apua tarjottava nopeasti. Pienellä maalla ei ole varaa siihen, että yksikään nuori syrjäytetään. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin juurisyihin puuttuminen on yksi tämän kauden kriittisimmistä kysymyksistä.

Koulutus on tärkeimpiä keinoja parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä. Lasten oikeus korkealaatuiseen varhaiskasvatukseen on taattava. Oppilashuollon ja sen yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän roolin toteutumista hyvinvointialueilla on tarpeen seurata ja arvioida. Vihreät vahvistaisi opiskelijoiden toimeentuloa nostamalla opintorahan tasoa ja vähentämällä opintotuen lainapainotteisuutta.

Joka kuudes nuori aikuinen on vailla toisen asteen tutkintoa. Vihreät käynnistäisi ohjelman, jonka avulla tavoitetaan ja ohjataan vailla tutkintoa olevia nuoria aikuisia ja vasta Suomeen

muuttaneita erityisesti oppisopimuskoulutukseen ja muihin työvaltaisiin koulutusmuotoihin.

Lapsuusaikana koettu köyhyys jättää syvät jäljet pitkälle aikuisuuteen. Siksi Vihreät vakinaistaisi vuodelle 2023 tehdyt pienituloisten lapsiperheiden sosiaaliturvan korotukset eli lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen, työttömyysturvan lapsikorotuksen, opintorahan huoltajakorotuksen ja toimeentulotuen alle 18-vuotiaan lapsen perusosan korotuksen. Monimuotoiset perheet tulee ottaa huomioon sosiaaliturvaa uudistettaessa.

Hoivavastuun tasaisempi jakautuminen vahvistaa paitsi tasa-arvoa myös perheiden hyvinvointia. Isiä on kannustettava perhevapaiden käyttöön. Vihreät mahdollistaisi myös lapsen vanhempien hoitovapaiden siirtämisen osittain isovanhempien käyttöön.

Vihreät uudistaisi lastensuojelulain painottaen ennaltaehkäiseviä palveluita. Erityishuollon asiakaspaikkoja tulee lisätä ja vaativa erityisosaaminen turvata panostamalla lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskuksiin. Vihreät lisääisi lapsiperheiden kotipalvelua, jolla helpotetaan arkea ja ennaltaehkäistään haavoittuvassa asemassa olevien lasten ongelmia.

Perhekeskusten palvelukirjoa tulee laajentaa muun muassa mielenterveysalan ammattilaisia palkkaamalla ja eropalveluilla. Nostaisimme perheneuvoloiden asiakkaiden yläikärajan 17 vuoteen ja tarjoaisimme perheille ns. teinineuvolapalveluita, joilla muun muassa tuetaan vanhempia nuorten mielenterveyden vahvistamisessa. Lapsistrategian toimeenpanoa on jatkettava kattavalla toimeenpanosuunnitelmalla.

Jokaisella on oikeus tavoitella toivomaansa lapsimäärää. Vihreät haluaa laillistaa ei-kaupalliset sijaissynnytykset ja panostaa lapsettomuushoitoihin sekä tarjota maksuttoman ehkäisyneuvoloita kaikille alle 25-vuotiaille. Ehkäisyneuvoloista tulisi saada jatkossa laadukasta seksuaali- ja hedelmällisyysneuvontaa.

Vihreät panostaisi kotoutumista ja osallisuutta vahvistamaan nuorisotyöhön ja kehittäisi harrastamisen mallia tukemaan erityisesti niiden lasten ja nuorten harrastamista, jotka muuten jäisivät harrastustoiminnan ulkopuolelle. Väkivallattoman lapsuuden toimenpideohjelman jalkauttamista on jatkettava ja perheväkivaltaan kyettävä puuttumaan. Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluihin panostamalla voidaan turvata arkea kodeissa.

Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat myös keskeisessä asemassa syrjäytymisen kierteen pysäyttämisessä. Nuorten huumekuolemat ovat lisääntyneet hälyttävästi, joten palveluita on tarpeen lisätä nopealla aikataululla.

9. Miten huomioisitte eläkeläiset paremmin aktiivisena voimavarana yhteiskunnan rakentamisessa?

Vihreät haluaa vahvistaa ikäihmisten osallisuutta ja aktiivisuutta. Yhä useampi ihminen elää pitkään fyysisesti ja henkisesti toimintakykyisenä, ja eläkeiän ylittäneillä on paljon osaamista ja kokemusta, jota yhteiskunnassa kannattaa hyödyntää. Kun ihminen pysyy aktiivisena pitkään, tarvitaan vähemmän yhteiskunnan palveluja ja eläkeläiset pystyvät käyttämään aikaansa harrastamiseen, perheen kanssa olemiseen, työntekoon ja muuhun mielekkääseen toimintaan.

Eläkeläisten mahdollisuuksia tehdä töitä on parannettava, sillä moni jaksaa tehdä ja kykenee tekemään töitä eläkeiässään. Työurien pidentäminen on tärkeää eläkeikäisten osallisuuden, kansantalouden sekä huoltosuhteen kannalta. Vihreät helpottaisi työn, eläkkeen ja muun sosiaaliturvan joustavaa yhdistämistä siten, että työnteko on aina taloudellisesti kannattavaa. Rohkaisisimme eläkkeellä olevia yrittäjyyteen ja lisäisimme neuvontaa yrittäjyydestä.

Esteettömyyden ja saavutettavuuden on toteuduttava lain vaatimusten mukaisesti myös käytännössä, jotta vammaiset ihmiset ja kaikki ikäihmiset voivat osallistua täysimääräisesti yhteiskuntaan. Esteettömyydestä ja saavutettavuudesta on huolehdittava erityisesti julkisissa palveluissa, eivätkä palvelut saa heikentyä digitalisaation myötä. Ihmisten digivalmiuksia on edistettävä ja samaan aikaan on huolehdittava, että niiden puutteet eivät muodostu esteeksi palveluiden käyttämiselle. Toisen puolesta asioimiseen eri verkkopalveluissa ja järjestelmissä on luotava lainsäädännöllinen viitekehys.

Rakentamisen ja joukkoliikenteen tulee olla esteetöntä. Joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn edistäminen lisäävät liikkumisen mahdollisuuksia etenkin niille, joille autolla ajaminen ei ole vaihtoehto. Yhdyskuntasuunnittelussa tulee kuunnella ikääntyviä ja mahdollistaa myös heidän aktiivinen osallistumisensa lähiympäristön suunnitteluun.

Katso myös kysymys 7.

10. Millä keinoin nostaisitte suomalaisten osaamis- ja koulutustasoa? Millä keinoin vahvistaisitte varhaiskasvatusta ja perusopetusta niin, että jokainen perusopetuksesta valmistuva nuori omaa riittävän luku-, kirjoitus- ja laskutaidon? Miten vahvistaisitte kulttuurialan toimintaedellytyksiä? Miten tukisitte liikunnallisen elämäntavan yleistymistä?

Vihreät näkee suomalaisen osaamis- ja koulutustason nostamisen ja työmarkkinoiden osaaajapulaan vastaamisen yhtenä merkittävimmistä kysymyksistä yhteiskunnan kehityksen kannalta. Suomen menestys nojaa tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen koulutukseen. Taloudellisesti vaikeinakin aikoina on huolehdittava, ettei syödä kasvun eväitä. Vihreät näkee koulutuksen perusrahoituksen vahvistamisen ja koulutuksen maksuttomuuden kaikilla asteilla erittäin tärkeänä. Oppimiserot on kurottava umpeen ja nuorten hyvinvointivelka korjattava.

Harmaantuvalle Suomelle on entistäkin keskeisempää, että jokaiselle lapselle ja nuorelle pystytään turvaamaan laadukas koulutuspolku riippumatta taustasta, äidinkielestä tai asuinpaikasta. Varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta saatavia perustaitoja Vihreät vahvistaisi varmistamalla varhaiskasvatukseen riittävän koulutetun henkilöstön määrän ja pienet ryhmäkoot, laajentamalla kaksivuotisen esiopetuksen koko maahan kokeilusta saatujen tulosten pohjalta sekä vahvistamalla lapsen oikeutta erityisopetukseen, opiskeluun pienryhmässä ja yhtenäiseen tukeen varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Vihreät vahvistaisi myös tasa-arvorahoitusta sekä lisäisi oppitunteja perusopetukseen oppilaiden perustaitojen, koulunkäynnin tuen ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi.

Työelämän muuttuessa ja kansainvälistyessä korkea osaaminen on Suomelle tärkein pääoma ja kilpailuetu. Vihreä koulutuspolitiikka tähtää väestön osaamis- ja koulutustason

nostamiseen ja oppimiserojen kaventamiseen. Jotta 2030-luvun alkuvuosiin mennessä vähintään puolet ikäluokasta olisi suorittanut korkeakoulututkinnon, esitämme lisättäväksi korkeakouluihin aloituspaikkoja pitkäjänteisesti, täysin rahoitetusti ja ennakoitavasti erityisesti aloille ja alueille, joissa pula osajista on suurin. Lisäksi ehdotamme ylihallituskautisen ohjelman laatimista korkeakoulutettujen määrän lisäämiseksi, jotta pitkällä tähtäimellä tätäkin suurempi joukko väestöstä suorittaa korkeakoulututkinnon.

Vihreät edistäisi jatkuvaa oppimista, tukisi tutkintoa lyhyempien koulutuskokonaisuuksien opiskelua ja lisäisi koulutustarjontaa ottamalla käyttöön työntekijöille tarkoitetun koulutussetelin, jota voidaan käyttää tutkinnon osien suorittamiseen. Jatketaan jatkuvan oppimisen uudistuksen kokonaisuutta: parannetaan ennakointia, vahvistetaan opintojen aikaista toimeentuloa ja koulutustarjonnan vastaavuutta työelämän tarpeisiin.

Nyt joka kuudes nuori aikuinen on vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa. Vihreät kohdentaisi nuorten aikuisten ammatillista koulutusta merkittävästi vailla tutkintoa olevien oppisopimuskoulutukseen. Mahdollistaisimme nykyistä enemmän yksilöllisiä oppimispolkuja, joustavia polkuja työelämään sekä työssäoppimista niin ammatillisessa kuin korkeakoulutuksessa. Näemme opintorahan riittävän tason keskeisenä koulutuksellisen tasa-arvon välineenä.

Sivistysvaltio huolehtii kulttuurin elinvoimaisuudesta ja alan toimijoista. Taide ja kulttuuri ovat arvokkaita itsessään. Lisäksi kulttuuri lisää hyvinvointia, tarjoaa ihmisille mahdollisuuksia toteuttaa itseään, vahvistaa taloutta ja luo työpaikkoja. Kulttuurilla on merkitystä myös kansakunnan kriisinkestävyydelle. Kulttuurin ja luovien alojen toimintaedellytyksiä Vihreät vahvistaisi parantamalla kulttuurin saavutettavuutta, vauhdittamalla kulttuurialan kasvua, parantamalla vapaan kentän toimijoiden asemaa sekä edistämällä alan toipumista haastavista koronavuosista. Taiteilijoiden ja muiden kulttuurialan ammattilaisten toimeentuloa on vahvistettava ja sosiaaliturvaan liittyvät epäkohdat korjattava. Vihreät näkee, että kulttuurin ja taiteen rahoitus on saatava kasvu-uralle kohti yhtä prosenttia valtion budjetista ja tätä ohjaamaan tulisi laatia kulttuuripoliittinen selonteko.

Kulttuuri ja luovat alat ovat Suomen houkuttelevuutta ja vetovoimaa kansallisesti ja paikallisesti kasvattava tekijä. Luoville aloille on laadittava kasvu- ja vientistrategia yhdessä alan toimijoiden kanssa.

Suomi on saatava liikkeelle. Liikkumattomuuden kustannukset yhteiskunnalle ovat kalliit, ja liikkumattomuus on ihmisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden kannalta kestäväntöntä. Liikunnallinen elämäntapa omaksutaan jo lapsena, minkä vuoksi esimerkiksi Liikkuva-ohjelmista saadut opit on vakiinnutettava osaksi päiväkotien ja koulujen arkea. Työ- ja koulumatkaliikkumiseen kannustamalla tehdään kaupungeista nykyistä kestävämpiä ja ihmisistä terveempiä.

11. Oletteko sitoutuneet parlamentaarisen TKI-ryhmän hyväksymään tavoitteeseen nostaa tutkimus- ja kehittämismenot neljään prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä? Sitoudutteko varmistamaan, että Suomessa on riittävästi osajia tutkimus- ja kehittämistyöhön?

Vihreät ovat sitoutuneet molempiin tavoitteisiin. Uusi tieto ja tutkimus ovat arvokkaita itsessään, mutta myös keskeinen talouden voimavara. Teknologinen kehitys ja tiede luovat hyvinvointia, parantavat tuottavuutta ja auttavat ratkaisemaan polttavia paikallisia ja maailmanlaajuisia ongelmia.

Kestävä tulevaisuus edellyttää ilmastokriisin ja luontokadon selättämistä, eikä se onnistu ilman panostuksia uuteen teknologiaan ja ekologista kestävyttä edistäviin hankkeisiin.

Viime kaudella nähty laaja sitoutuminen tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen nostoon neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta on oikea suunta, johon Vihreät on sitoutunut. On tärkeää jatkaa T&K-järjestelmän ja rahoituksen kehittämistä kokonaisvaltaisesti, avoimesti ja pitkäjänteisesti tulevaisuudessa jopa neljän prosentin yli. Julkisen rahoituksen ohella tarvitaan yksityisen sektorin vahvaa sitoutumista TKI-investointeihin.

TKI-toiminnan terävintä kärkeä edustaa korkeakouluissa tehtävä perustutkimus, johon kaikki huippututkimus, innovaatiot ja yrityksen radikaalit tuotekehitysideat nojaavat. Siksi Vihreät painottaisi erityisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta ja -tutkimusta. Panostukset tutkimukseen jäävät kuitenkin ontoiksi, jos tutkimuksen ja kehityksen tekijät puuttuvat. Tällaiseen työhön vaadittava osaaminen syntyy yliopistojen tutkijakoulutuksessa, jonka vetovoimaa on vahvistettava mm. tukemalla väitöskirjatyön tekemistä työsuhteessa yritykseen, yliopistoon tai molempiin.

TKI-työ on luonteeltaan kansainvälistä ja Suomen on kyettävä nykyistä paremmin olemaan houkutteleva paikka kansainvälisille yrityksille, osajille ja tutkijoille. Panostukset kansainvälistymiseen ja opiskelu-, tutkimus- ja työperäiseen maahanmuuttoon parantavat TKI-investointiemme vaikuttavuutta.

12. Millä keinoin olisitte valmiita keventämään ihmisille, yrityksille ja julkiselle sektorille normeista ja byrokratiasta aiheutuvia kustannuksia sekä hallinnollista taakkaa?

Oikeasuhtainen sääntely normeineen ja lupaprosesseineen edesauttaa tasapainoisen toimintaympäristön ja reilun kilpailun ylläpitoa. Parempaa ja kevyempää sääntelyä kuitenkin tarvitaan toiminnan tehostamiseksi ja palveluiden sujuvoittamiseksi.

Kiertotalousmateriaalien käyttöä estävää sääntelyä on tarpeen purkaa luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseksi. Normien purkaminen ei saa vahingoittaa kansainvälisten sopimusten noudattamista tai terveyden, ympäristönsuojelun ja ilmastotoimien edistämistä.

Yrittämiseen liittyvää hallinnollista taakkaa pitää vähentää mm. automaation sekä selkeiden ja läpinäkyvien prosessien avulla. Elinkeinotoiminnan lupamenettelyjä haittaavat viranomaisresurssien vähäisyys ja viranomaisrakenteen monimutkaisuus. Luvitusta tuleekin kehittää sujuvammaksi, ennakoitavammaksi ja laadukkaammaksi ympäristönsuojelun tasosta tinkimättä. Myös oikeudenhoidon resursseja on lisättävä valitusten käsittelyn nopeuttamiseksi. Vihreiden mielestä tiettyjä viranomaistoimintoja pitäisi keskittää sekä perustaa valtakunnallinen lupa- ja valvontavirasto. Luvituksen kehittämistä on käsitelty tarkemmin kohdassa 16.

Vihreät keventäisi maahanmuuttoon ja maahan asettautumiseen liittyvää byrokratiaa mm. vahvistamalla palveluiden ja päätöksenteon automatisaatiota ja digitalisaatiota. Työ- ja oleskelulupien hallinnollisen taakan keventämistä on käsitelty tarkemmin kysymyksessä 5.

Byrokratiaa kansalaisten arjessa on vähennettävä. Julkisissa palveluissa on siirryttävä viranomaislähtöisyydestä asiakaslähtöiseen toimintatapaan. Työllisyyspalveluissa resurssit on siirrettävä asiakkaiden toimeliaisuuden valvonnasta työelämäedellytysten ja urapolkujen tukemiseen. Erilaisille elämäntapahtumille, kuten lapsen syntymälle, läheisen kuolemalle tai yrityksen perustamiselle, on luotava selkeät kootut palvelut niin, että asioiden hoitaminen eri viranomaisten kanssa on helppoa.

Julkisten ICT-menojen kasvua tulee hidastaa ja palveluja parantaa toteuttamalla kattava ICT-järjestelmien uudistus. Kevyemmät ratkaisut leikkaavat kustannuksia ja byrokratiaa niin sote-ICT-järjestelmien kuin sisäisen turvallisuuden osalta.

Vihreät tavoittelee sosiaaliturvaa, joka kannustaa aina työhön ja yrittäjyyteen ja nostaa ihmisiä pois köyhyydestä. Sosiaaliturvajärjestelmää on uudistettava vähemmän byrokraattiseen suuntaan muun muassa toteuttamalla perusturvaetuuksien yhdistäminen ja ottamalla askelia kohti perustuloa. Ihmisen on voitava toimia vuorotellen tai yhtä aikaa yrittäjänä ja työntekijänä ilman, että tästä aiheutuu turhaa byrokratiaa. Järjestelmän on kannustettava ihmisiä omatoimisuuteen, kuten opintoihin ja vähäistenkin työtuntien tekemiseen ilman pelkoa, että omaehtoisesta toimijuudesta seuraa sanktioita tai toimeentulon katkeamista

13. Millä konkreettisilla keinoilla parantaisitte suomalaisen ruoantuotannon ja metsätalouden tulevaisuutta?

Maa- ja metsätalous Suomessa on muutosten edessä. Riippuvuus fossiilisista tuontiraaka-aineista ja -energiasta nostaa kustannuksia, joka entisestään heikentää ruoantuotannon kannattavuutta. Samalla tarvitaan uudistuksia ja panostuksia ilmastokriisin torjuntaan ja luonnon monimuotoisuuden vahvistamiseen. Suomi on jo asettanut maataloudelle 29 prosentin päästövähennystavoitteen vuoteen 2035 mennessä, ja siitä on pidettävä kiinni.

Vihreät uudistaisi metsäpolitiikkaa niin, että metsien käyttö on kestävää ilmaston, luonnon ja metsänomistajien kannalta. Tämä on myös metsäteollisuuden tulevaisuuden kilpailukyvyyn avain. Metsäteollisuuden jalostusarvoa on nostettava, koska sen myötä pienemmällä hakkuumäärällä voidaan saada nykyistä parempi tuotto.

Metsänomistajat ovat myös kiinnostuneita luonnon monimuotoisuudesta ja metsien merkityksestä hiilinieluina ja -varastoina. Ohjaisimme valtion metsiä hallinnoivan Metsähallituksen hakkuut ilmasto- ja luontotavoitteiden kannalta kestävälle tasolle. Valtion tulee toimia esimerkkinä omien metsiensä hoidossa sekä tarjota puitteet yksityismetsän omistajille uudistamalla metsälaki ja metsätalouden kannustimet tukemaan hiilinielujen ja -varastojen kasvattamista ja metsäluonnon monimuotoisuuden vahvistamista. Suomen ilmasto- ja luontotavoitteiden toteuttaminen maankäyttösektorilla edellyttää toimivia markkinamekanismeja, joiden kautta maanomistajat hyötyvät hiilensidonnasta ja luonnon tilan parantamisesta.

Vihreät haluaa varmistaa suomalaisen ruoantuotannon tulevaisuuden, parantaa viljelijän hyvinvointia ja huolehtia, että tuotetusta ruoasta saa reilun hinnan. Tavoitteemme on, että ruoantuotannon kannattavuus paranee, omavaraisuus kasvaa, eläinten hyvinvointi paranee ja haitalliset ympäristövaikutukset vähenevät. Ympäristön kannalta kestävien ratkaisujen tulisi olla aina viljelijälle edullisimpia.

Maatalouden kannattavuutta kohentaisimme vahvistamalla alkutuotannon roolia ruoan arvoketjussa, tukien suuntaamisella vahvemmin aktiiviviljelyyn ja parantamalla peltomarkkinoiden toimivuutta. Vahvistaisimme maataloustukien tulosperustaisuutta niin kotimaisissa tuissa kuin vaikuttamalla EU:n maatalouden tukipolitiikan valmisteluun. Asettaisimme maataloudelle selkeitä mitattavia tavoitteita niin kannattavuuden kuin ympäristön näkökulmasta.

Viljelijän keskeinen työkalu on hyvinvoiva maaperä. Se tuottaa paremman sadon, vähemmän ravinne- ja ilmastopäästöjä ja sopeutuu paremmin muutuvaan ilmastoon. Siksi maataloudessa on panostettava entistä enemmän luomutuotantoon ja uudistavan viljelyn menetelmiin. Turvemailla on luotava kannusteet kosteikkoviljelyyn ja käytöstä poistettujen turvepeltojen ennallistamiseen. Asteittaista irtautumista maataloustuotannon fossiilipanoksista on edistettävä omavaraisuuden, huoltovarmuuden ja kannattavuuden parantamiseksi.

Tuotantoeläimillä on oltava mahdollisuus vapaaseen liikkumiseen ja lajityypilliseen käyttäytymiseen. Turkistarhaus on kiellettävä. Siirtymäaikana turkistuottajille on syytä tarjota luopumistukea.

Tulevaisuuden kestävä ruoantuotanto perustuu siihen, että yhä suurempi osa viljelymaasta käytetään kasvien viljelyyn ihmisravinnoksi. Tällainen rakennemuutos tuotannossa ei tapahdu itsestään, vaan se vaatii aktiivista politiikka ja toimintaa toteutuakseen. Edistäisimme julkisissa ruokahankinnoista ravitsemussuosittelun mukaista ja ympäristön kannalta kestävää ruokavaliota sekä pyrkisimme vähentämään ruokahävikkiä.

Kasviproteiinituotteista on jo syntynyt menestystarinoita. Suomalaisen maatalouden ja elintarviketeollisuuden kannattaa ottaa osansa nopeasti kasvavista markkinoista. Vihreät toteuttaisi tukia uudelleenkohdentamalla alan toimijoiden toivoman investointipaketin kasviperäisen ruoan arvoketjujen kehittämiseen. Panostaisimme synteettisesti tuotetun ruoan kehittämiseen.

14. Miten edistäisitte talouskasvua, elinvoimaa sekä yritysten ja yrittäjien toimintaedellytyksiä koko Suomessa? Miten vahvistaisitte Suomen houkuttelevuutta investointikohteena?

Panostukset yritysten tuottavuuteen, jalostusarvoon ja kestävään kilpailukykyyn ovat edellytys menestyvälle Suomelle.

Hyvinvointivaltion yhtenä kivijalkana toimivat yritykset, niin työllistävät yritykset kuin yhden hengen itsensätyöllistäjät. Vihreät haluaa edesauttaa yhä useamman yrityksen syntymistä ja kasvamista vartenottavaksi työnantajaksi ja hyvinvoinnin rakentajaksi. Vihreät madaltaisi myös ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen liittyvää kynnystä.

Vihreän siirtymän edistäminen tarjoaa suomalaisille yrityksille valtavia mahdollisuuksia, joita osaltaan tukevat myös puhtaaseen ja uusiutuvaan energiantuotantoon tehdyt ja jatkossa tehtävät investoinnit. On ensiarvoisen tärkeää, että jatkamme vihreän siirtymän tiellä, joka vahvistaa sekä maamme taloudellista että ekologista kestävyttä. Johdonmukainen ja kunnianhimoinen sitoutuminen ja panostus vihreään siirtymään luo investoinneille otollisen ja ennakoitavan ympäristön.

Ottaisimme käyttöön verotuksen ajankohtaa siirtävän vihreiden investointien investointivaruksen ja korottaisimme vihreiden investointien poistoprosenttia. Vientirahoitukseen on luotava vihreiden pk-yritysten ohjelma, jolla helpotettaisiin yritysten pääsyä maailmanmarkkinoille. Selkiyttäisimme myös eri rahoitusinstrumenttien (muun muassa Finnfund, Finnpartnership, Finnvera, TESI, Business Finland, Ilmastorahasto) roolia yritysten asioinnin helpottamiseksi.

Kansainvälisessä kilpailussa vihreistä investoinneista Suomen houkuttelevuutta parantaa nopea, ennakoitava ja ympäristön kannalta laadukas lupamenettely. Lupamenettelyn kehittämistä on käsitelty kysymyksessä 16.

Vihreät säilyttäisi yhteisöveron pohjoismaisella tasolla ja ehkäisisi haitallista verokilpailua kansainvälisellä koordinaatiolla.

Kilpailun puute nostaa hintoja monella alalla ja hidastaa talouden uudistumista ja siten tuottavuuden kasvua. Edistäisimme toimivia markkinoita ja reilua kilpailua esimerkiksi parantamalla julkisten hankintamenettelyiden laatua. Hankintoihin osallistumista on helpotettava esimerkiksi pilkkomalla hankintoja.

Kilpailuviranomaisen mahdollisuuksia ja resursseja markkinoiden toimivuuden tehostamiseksi ja kuluttajien suojaamiseksi on parannettava.

Julkisten monopolien olemassaololle tulee olla haittojen vähentämiseen tai julkisen tehtävän hoitoon liittyvä peruste. Kilpailun avaamista tietyin ehdoin tulisi harkita. Kilpailuneutraliteettia yksityisten ja julkisten toimijoiden välillä on parannettava.

Vihreät parantaisi myös itsensätyöllistäjien ja freelancereiden asemaa yhtenäistämällä eri tulomuotojen, kuten palkka-, yrittäjyys- ja apurahatulojen kohtelua, esimerkiksi ottamalla käyttöön yhdistelmävakuutus.

15. Millä keinoilla vahvistaisitte kaupunkien ja kuntien elinvoimaa ja investointikykyä muuttuneessa toimintaympäristössä?

Seuraavan hallituksen tulee mahdollistaa kaupunkiseutujen kestävä kasvu, vahvistaa metropolipolitiikalla pääkaupunkiseudun yhteistyötä ja varmistaa elinvoiman vahvistuminen koko Suomessa. Jotta kaupungit voivat kasvaa kestävästi, niiden investointikykyä on vahvistettava. Valtionosuusjärjestelmän on tuettava nykyistä paremmin kasvavia kaupunkiseutuja, jotta ne pystyvät tuottamaan asukkaille tärkeitä palvelut, kuten varhaiskasvatuksen ja koulutuksen. Vihreät on valmis tarkastelemaan, tuleeko pienillä kunnilla olla täsmälleen samat tehtävät kuin suurilla kaupungeilla.

Hallituksen täytyy rakentaa suhteensa suuriin kaupunkeihin vastavuoroisen kumppanuuden periaatteille. Suomessa valtio ja kaupungit ratkovat ilmastokriisiä, luovat edellytyksiä yritysten menestykselle ja suomalaisten osaamiselle sekä huolehtivat yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevista yhdessä.

Kaupunkiseutujen sisäisen kestävä liikenteen (lähijunat, raitioliikenne, bussit, kävely, pyöräily) investointien ja liikennöinnin tukeminen parantaa ihmisten arjen laatua sekä kaupunkien toimivuutta ja elinvoimaa sekä tukee arkiliikunnan lisäämistä. Jatketaan kaupunkiseutujen ja valtion välistä MAL-sopimusmenettelyä kestävä yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän, riittävän kohtuuhintaisen asuntotuotannon sekä elinvoiman varmistamiseksi. Asuinalueiden eriytymistä on ehkäistävä määrätietoisesti asuntopolitiikan ja kaupunkisuunnittelun keinoin. Valtion ja kaupunkien on yhdessä varmistettava, ettei Suomeen synny kaupunginosia, joissa huono-osaisuus kasautuu. Asunnottomuus on poistettava tällä vaalikaudella.

Käynnistetään säännöllinen lähijunaliikenne useilla kaupunkiseuduilla. Annetaan kaupunkiseuduille oikeus tilata ja kilpailuttaa seudullista raideliikennettä ja perustetaan julkinen kalustoyhtiö, joka vuokraa raideliikenteen kalustoa kaikille henkilöraide liikenteen operaattoreille ja estää VR:n vanhenevan kaluston romuttamisen.

Keskeisten ratalinjausten korjausten nopea toteutus varmistaa kaupunkiseutujen sisäisen ja välisen liikenteen sujumisen.

Koko Suomen elinvoimaa vahvistetaan parantamalla liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä sekä hyödyntämällä vihreään siirtymän mahdollisuudet yrityksissä ja teollisuudessa. Varmistetaan Suomen maayhteyksien huoltovarmuus parantamalla Pohjois-Suomen olemassa olevia raideyhteyksiä. Itäinen Suomi on joutunut Venäjän käynnistämän sodan johdosta vaikeaan asemaan ja tarvitsee erityistoimia myös alkavalla kaudella. Hyödynnetään monipaikkaisuutta osana kestävä aluel politiikkaa. Aluekehitystuet kannattaa suunnata tulevaisuuden menestysmahdollisuuksien rakentamiseen vihreällä siirtymällä.

Onnistunut ja kustannustehokas aluel politiikka perustuu eri alueiden vahvuuksien

hyödyntämiseen. Vihreät haluaa rakentaa eri alueille sopivia ratkaisuja, jotka lisääisivät hyvän elämän edellytyksiä laajasti eri puolilla Suomea. Hyvillä aluepoliittisilla ratkaisuilla luodaan toivoa ja tulevaisuuden näkymää kaikkialle Suomeen. Taide, kulttuuri ja elämystalous lisäävät valovoimaa, mikä säteilee myös lähialueille parempina palveluina, matkailuna ja työpaikkoina, ja siksi niiden rooli alueellisen elinvoiman vahvistamisessa on tunnistettava.

Sote-uudistus on vasta juuri tullut voimaan. Muutoksen vaikutuksia kuntien rahoitusasemaan ja toisaalta hyvinvointialueiden talouteen on arvioitava hallituskauden aikana ja ryhdyttävä tarvittaviin toimiin, jotka voivat koskea esimerkiksi kuntien valtionosuuksien tarkastelua sekä hyvinvointialueiden rahoitusta ja ohjausta.

16 . Mitkä ovat mielestänne tärkeimmät keinot päästöjen vähentämiseksi? Millä keinoin olette valmiita edistämään Suomen hiilineutraalisuustavoitetta ja suomalaisten yritysten puhtaan viennin kasvattamista? Oletteko valmiita luomaan edellytykset uusille ydinvoimainvestoinneille ja pienydinvoimalle?

Talouden uudistaminen ilmaston ja luonnon kannalta kestäviin raameihin on ihmiskunnan keskeisin haaste globaalisti ja Suomessa. Muutos on sekä välttämättömyys että valtava mahdollisuus, jonka menettäminen olisi kallis epäonnistuminen. Ilmastotoimet on toteutettava oikeudenmukaisesti siten, että heikoimmassa asemassa olevat eivät joudu kärsimään.

Meillä on kiire vastata ilmastokriisiin ja lopettaa riippuvuus fossiilisista polttoaineista. Viimeistään Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja siitä seurannut energiakriisi on tehnyt näkyväksi fossiiliriippuvuuden ongelmat. Siirtymää kohti ilmaston ja luonnon kannalta kestävää taloutta on nopeutettava ja asetettava tavoitevuodet fossiilisista polttoaineista irtautumiselle. Vihreät haluaa tukea kansalaisten kestäviä valintoja, jotta jokaisella on mahdollisuus elää kestävästi taloudellisesta asemasta tai asuinpaikasta riippumatta. Myös suomalainen elinkeinoelämä vaatii johdonmukaisia ja rohkeita ilmastotavoitteita, joihin nojaten voimme tehdä Suomesta puhtaan teollisuuden suurvallan ja synnyttää vientiä ja työpaikkoja.

Hallituksen tuleekin varmistaa, että Suomi on hiilineutraali viimeistään vuonna 2035 ja täyttää EU-ilmastovelvoitteet. Meidän on valittava keinot, joilla ratkotaan samaan aikaan ilmastokriisiä ja luontokatoa ja vähennetään luonnonvarojen käyttöä.

Ilmastopolitiikan polttavin kysymys on vastata hiilinielujen romahdukseen. Vihreät rakentaisi budjettineutraalia hiilitukijärjestelmää, joka ohjaisi metsänomistajia ja teollisuutta hiilinielujen ja -varastojen kasvattamiseen. Metsälain uudistus, maankäytön muutosmaksu ja maaperäpäästöjen vähentäminen turvepohjaisilla pelloilla ja metsissä ovat avainasemassa.

Tulevaisuuden taloudellisia voittajia ovat ne, jotka kehittävät ratkaisut luonnonvarojen ylikulutuksesta irtautumiseen. Vihreät kannattavat uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitteen kaltaisia ohjauskeinoja myös synteettisten ja kierrätyslannoitteiden, kierrätysmuovin ja bioperäisen hiilidioksidin talteenoton edistämiseksi. Näin voimme luoda markkinoita uusille ratkaisuille, joilla on myös merkittävä vientipotentiaali.

Samalla on varmistettava, että ilmaston kannalta kestävät valinnat ovat myös edullisimpia ja että saastuttamisella on hinta. Vihreät lisääisi markkinamekanismien käyttöä, sillä ne ovat käytännössä osoittautuneet tehokkaiksi päästövähennyskeinoiksi. Siksi taakanjakosektorin, eli liikenteen, erillislämmityksen, maatalouden ja työkoneiden, päästövähennysten varmistamiseksi EU:n uusi päästökauppa tulee toteuttaa mahdollisimman laajasti. Energiaverotuksen ohjausvaikutus tulisi säilyttää sitomalla verotus indeksiin.

Vihreä siirtymä tuo mukanaan merkittäviä investointeja ja vientimahdollisuuksia. Kansainvälisessä kilpailussa näistä investoinneista Suomen houkuttelevuutta parantaa nopea, ennakoitava ja ympäristön kannalta laadukas lupamenettely. Vihreiden investointien etusijamenettelyä luvituksessa ja muutoksenhaussa tulee jatkaa ja vahvistaa. Vaikuttavin tapa luvituksen laadun ja tehokkuuden parantamiseksi on kuitenkin yhdistää nykyiset AVlen ja ELY-keskusten ympäristötehtävät eduskunnan kannan mukaisesti yhden valtakunnallisen toimivallan omaavaan lupa-, valvonta- ja ohjausviranomaisen vastuulle.

Vihreän siirtymän vauhdittamiseksi ja energiaomavaraisuuden vahvistamiseksi investointeja kotimaiseen ja polttoon perustumattomaan energiatuotantoon, energiansäästöön, energiatehokkuuteen sekä vetytalouteen on kiihdytettävä. Tuulivoiman ja aluevalvonnan yhteensovittaminen on mahdollistettava ja merituulivoiman rakentamisen käytännöt selkeytettävä. Vihreät tavoittelee myös aurinkosähkön tuotannon merkittävää lisäystä.

Tasaisesti energiaa tuottavalla ydinvoimalla on jatkossakin roolinsa energiapaletissa. Ydinenergi laki on uudistettava ja sujuvoitettava erityisesti pienydinreaktoreiden sääntelyä turvallisuudesta tinkimättä.

17 . Miten torjuisitte luontokatoa ja vahvistaisitte luonnon monimuotoisuutta?

Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen on ilmastokriisin ratkaisemisen ohella ihmiskunnan kohtalonkysymys, ja näitä molempia on ratkottava yhtäaikaaisesti. Suomalaista luontoa voidaan suojella vain Suomessa. Luontokato on pysäytettävä vuoteen 2030 mennessä.

Vihreät vähintään kaksinkertaistaisi luonnonsuojelun rahoituksen ja pitkällä tähtäimellä sitoisi luonnonsuojelun määrärahat prosenttisuhteessa bruttokansantuotteeseen. Jatkaisimme suosittuja Metso- ja Helmi-ohjelmia entisestään vahvistetulla rahoituksella. Perustaisimme Evon tiedekansallispuiston, yhdistäisimme Seitsemisen ja Helvetinjärven kansallispuistot ja laajentaisimme muuta kansallispuistoverkoston.

Suomen luontopolitiikkaa ohjaava kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia on viimeisteltävä heti hallituskauden alussa. Vihreät varmistaisi, että Suomi suojelee kansainvälisiä sitoumuksia seuraten 30 % maa- ja meripinta-alasta sekä kaikki vanhat ja luonnontilaiset metsät vuoteen 2030 mennessä. Muun muassa tämän toteuttamiseksi metsämaan metsiä tulee suojella tiukasti valtion metsissä ja yksityismailla (Metso) yhteensä vähintään 200 000 hehtaaria jo tämän vaalikauden aikana painottaen suojelua Etelä- ja Keski-Suomeen.

Luontokatoa ei pysäytetä vain suojelun keinoin. Luonto on huomioitava kaikessa ihmisen toiminnassa. Lisäksi tarvitaan jo hyödynnetyn luonnon ennallistamista ja hoitoa sekä

markkinaehtoisia keinoja kuten velvoittavaa ekologista kompensatiota. Vihreät vahvistaisi luonnon monimuotoisuutta säätämällä vahvan luontolain ja uudistamalla maa- ja metsätaloutta sekä vesistöjä koskevaa lainsäädäntöä. Maataloudessa on panostettava uudistavan viljelyn menetelmiin ja perinnebiotooppien hoitoon.

Luonnon suojaa on vahvistettava kaikessa ihmistoiminnassa, kuten rakentamisessa ja kaivoshankkeissa. Uudistaisimme alueidenkäyttölain ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet päämääränä ilmasto- ja luontopositiivinen yhteiskunta. Kustannustehokas tapa edistää luonto- ja ilmastotyötä olisi edellyttää julkisin varoin tuetuilta hankkeilta, että ne eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle.

Parantaisimme vesien ja Itämeren, erityisesti Saaristomeren tilaa. Jatkaisimme Saaristomerohjelmää ja vesiensuojelun tehostamisohjelman rahoitusta. Veisimme loppuun vesilain päivityksen, jossa ulotetaan kalatalousvelvoitteet niin sanottuihin nollavelvoitelaitoksiin. Velvoittaisimme vesivoimayhtiöt rakentamaan luonnonmukaiset ohitusuomat. Jatkaisimme Nousu-ohjelman työtä vaellusesteiden purkamiseksi ja lisääntymisalueiden kunnostamiseksi. Edistäisimme vaelluskaloille tärkeän lisääntymisalueen Palokin koskien vapauttamista.

Vihreät vahvistaisi ensi kaudella myös luonnonvaraisten uhanalaisten eläimien suojelua ja pidentäisi Saimaan verkkokalastuskieltoa saimaannorpan turvaksi.

18. Sitoudutteko Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa ja puolustusliitto Natossa? Oletteko sitoutuneet aloitteellisen ja rakentavan EU-politiikan tekemiseen mahdollisessa hallitusvastuussa? Mitkä ovat mielestänne Suomen tärkeimmät EU-vaikuttamisen kohteet vaalikauden aikana?

Olemme vahvasti sitoutuneita Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa ja puolustusliitto Natossa sekä kansainväliseen monenkeskiseen sääntöpohjaiseen järjestelmään. Vihreät haluaa jatkaa Suomen pitkäjänteistä ihmisoikeusperustaista ulkopoliittikkaa. Kansainvälinen yhteistyö ja monenkeskinen sopimusjärjestelmä ovat pienen valtion turvallisuuden oleellinen pilari. Suomi voi olla kokoaan suurempi vaikuttaja rajat ylittävien ongelmien ratkaisemisessa. Vihreät haluaa vahvistaa Yhdistyneiden kansakuntien asemaa. Haluamme torjua äärimmäistä köyhyyttä ja eriarvoisuutta maailmassa, puolustaa erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteita.

Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ovat osoittaneet, että Euroopan unionin yhtenäisyys ja yhteisten ratkaisujen löytäminen aikamme haasteisiin ja kriiseihin on tärkeämpää kuin koskaan. EU säilyy jatkossakin Suomen ulkopoliitiikan tärkeimpänä viitekehysenä ja vaikuttamiskanavana. Vihreät haluaa Suomen tekevän edistyksellistä, ennakoivaa ja aktiivista Eurooppa-politiikkaa.

Haluamme tehdä Euroopan unionista ihmisten ja ympäristön kannalta kestävämmän ja sosiaalisemman. Vihreät haluaa uudistaa EU:n talous- ja elinkeinopolitiikkaa tukemaan vihreää siirtymää ja EU:n ilmastotavoitteita. Tämä on myös kotimaisten yritysten etu. Haluamme Euroopan unionin, joka kykenee entistä vahvemmin puolustamaan arvojaan ja etujaan myös globaalisti. EU:n päätöksentekoa on tehostettava lisäämällä

määräenemmistöpäätöksentekoa. EU:n on vähennettävä riippuvuuttaan epädemokraattisista valtioista uudistamalla teollisuuspolitiikkaansa. Suomen tulee edistää kunnianhimoista kauppapolitiikkaa Euroopan unionissa. Kauppasopimusten tulee edistää EU:n ympäristö-, ilmasto- ja ihmisoikeusvelvoitteita. Haluamme vahvistaa ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja demokraattisten periaatteiden toteutumista unionissa. Tuemme EU:n yhteistä, solidaarista maahanmuuttopolitiikkaa ja vastuunjakoa, ja puolustamme liikkumisen vapautta eurooppalaisena perusarvona.

EU-sääntelyssä ja kansainvälisissä sopimuksissa Suomen tulee puolustaa ihmisten digitaalista itsemääräämisoikeutta sekä avointa kilpailuympäristöä, jossa kaikille palveluille on aitoja vaihtoehtoja.

Suomen ei pidä viedä aseita harvainvaltaisiin, ihmisoikeuksia loukkaaviin ja hyökkäyssotia käyviin maihin. Suomi edistää myös EU:n asevientipolitiikan uudistamista tähän suuntaan.

Kehityspolitiikka on olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Se on paitsi globaalin vastuun kantamista, myös tärkeä tapa rakentaa Suomen ulkopoliittisia suhteita, maakuvaa ja vaikutusvaltaa. Suomi on Etyjin puheenjohtajamaa vuonna 2025 ja tavoittelee YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyttä kaudelle 2029-2030. Suomen uskottavuus ehdokkaana YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi rakentuu johdonmukaisesta ja pitkäjänteisestä sitoutumisesta globaalin vakauden edistämiseksi. Polun rakentaminen kohti YK:n 0,7 prosentin kehitysrahoitustavoitetta on osa tätä kokonaisuutta. Pidämme tärkeänä vahvaa ja osaavaa kansalaisjärjestökentän toimintaa, joka tavoittaa kaikista hauraimmat ja köyhimmät. Kehittyneet maat, Suomi mukaan lukien, ovat sitoutuneet myös kasvavaan kansainväliseen ilmasto- ja luontorahoitukseen. Tasa-arvo ei etene itsestään ja jo saavutettuja oikeuksia haastetaan. Haluamme päivittää Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tasa-arvoa systemaattisesti edistäväksi, läpi ulkoasianhallinnon.

Kansainvälinen kriisinhallinta on niin ikään tärkeä osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinovalikoimaa ja globaalin vakauden edistämistä. Suomen on vahvistettava sekä sotilaallista että siviilikriisinhallintaa ja edistettävä aktiivisesti kriisinhallinnan, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun tehokasta yhteensovittamista niin kansallisesti kuin kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Kriisinhallinnan vaikuttavuutta on arvioitava säännöllisesti.

19. Miten rakentaisitte Suomen roolia aktiivisena sekä turvallisuutta ja vakautta lisäävänä Naton jäsenenä? Oletteko valmiita pitämään puolustusmenot 2 prosentissa BKT:sta ja tekemään tarvittavat panostukset Suomen huoltovarmuuden turvaamiseen?

Euroopan maiden sotilaallinen tuki Ukrainalle on koordinoitu Euroopan unionin kautta. Kriisitilanteessa EU on osoittanut toimivansa. Haluamme edelleen kehittää EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa sekä Lissabonin sopimuksessa kirjattua keskinäisen avunannon periaatetta vahvistamalla unionin itsenäistä toimijuutta, yhteensovittamalla puolustusjärjestelmiä, tekemällä yhteisiä puolustusmateriaalihankintoja sekä edistämällä transatlanttisia suhteita ja EU:n tiiviimpää yhteistyötä Naton kanssa.

Naton jäsenenä Suomen tulee kehittää profiiliaan erityisesti laajan turvallisuuskäsityksen, kriisinhallinnan, arktisen turvallisuuden, johtamisjärjestelmien ja kyberturvallisuuden kysymyksissä. Ilmastomuutoksen turvallisuusvaikutusten sekä naiset, rauha ja turvallisuus -näkökulman tulee olla läpileikkaavia teemoja Suomen Nato-vaikuttamisesta.

Haluamme edistää sukupuolineutraalia asevelvollisuutta, ensi askeleena laajentamalla kutsunnat koskemaan koko ikäluokkaa ja käynnistämällä selvityksen sukupuolineutraalin järjestelmän toteuttamisesta. Natossa Suomen tulee panostaa naisten osuuden lisäämiseen turvallisuussektorilla ja erityisesti johtotehtävissä.

Nato-jäsenyytemme avaa myös uusia mahdollisuuksia EU:n ja Naton yhteistyön tiivistämiselle sekä pohjoismaiselle puolustusyhteistyölle. Samalla kahdenvälinen suhteemme Yhdysvaltoihin ja muihin keskeisiin kumppaneihin saa uuden kanavan. Näitä kaikkia yhteistyön ulottuvuuksia tulee vahvistaa Naton jäsenenä. Suomen tulee edistää voimakkaasti Ruotsin Nato-jäsenyyttä.

Ydinaseet ovat perinteisesti olleet oleellinen osa Naton pelotetta. Nato on sitoutunut ydinaseriisuntaan ja ydinaseiden leviämisen estämiseen. Ydinaseriisunta tulee toteuttaa yhtäläisesti kaikkien osapuolten kesken. Suomen tulee jatkossakin tukea kansainvälistä ydinsulkusopimusta ja toimia sen aseman vahvistamiseksi. Suomen tulee suhtautua avoimesti myös ydinasekieltosopimukseen ja osallistua tarkkailijana sen osapuolikokouksiin. Rauhanvälitys on keskeinen osa Suomen ulkopolitiikkaa.

Vihreät tukee Naton tavoitetta osoittaa puolustusmenoihin kaksi prosenttia bruttokansantuotteesta ja haluaa pitää huolta vahvasta kansallisesta puolustuksesta sekä huoltovarmuudesta. Puolustusmenojen laskentamallia on tärkeä kehittää jatkossa siten, että kaikki Nato-jäsenyyden aiheuttamat kustannukset eri hallinnonaloilta voidaan lukea mukaan kahden prosentin tavoitteeseen.

20. Sitoudutteko jatkamaan Ukrainan aseellista, poliittista, taloudellista ja humanitaarista tukemista?

Kyllä. Olemme vahvasti sitoutuneet tukemaan Ukrainan taistelua demokratiansa, suvereniteettinsa, vapautensa ja alueellisen koskemattomuutensa puolesta. Suomen tulee tukea Ukrainaa niin kauan kuin on tarpeellista. Se on myös Suomen etu. Apumme perustuu YK:n peruskirjan artiklalle 51, jonka mukaan valtioilla on oikeus puolustaa itseään aseelliselta hyökkäykseltä. Tuemme Ukrainan työtä EU-jäsenyyssuhteiden saavuttamiseksi: Ukrainan paikka tulevaisuudessa on Euroopan unionissa.

Ukrainan tukemisessa ovat mukana useat ministeriöt ja muun muassa kunnat. Valtioneuvostolle tulee luoda yhteinen koordinaatiomekanismi Ukrainan tukemiseksi. Ukraina-tuen tulee jatkossakin olla kehysten ulkopuolista, jotta varmistetaan riittävä, joustava ja nopea apu. Ukrainalle ja muille kehittyville maille annettavia kehitysyhteistyömäärärahoja ei tule asettaa vastakkain. Kehitysyhteistyöllä voidaan myös osaltaan torjua Venäjän kolmansiin maihin levittämää propagandaa Ukrainan sodasta. Tämä on tärkeää erityisesti kansainvälisen yhteisön tuen varmistamiseksi Ukrainalle.

21. Miten vahvistaisitte sisäistä turvallisuutta ja oikeusvaltiota? Oletteko sitoutuneet oikeusjärjestelmän ja poliisin toimintakyvyn takaavien resurssien varmistamiseen? Millä keinoin torjuisitte jengi- ja nuorisorikollisuutta?

Vihreät haluaa säilyttää Suomen yhtenä maailman turvallisimmista maista. Haluamme varmistaa sisäisen turvallisuuden kehittymisen niin, että Suomi on yhä turvallisempi maa jokaiselle ihmiselle ja ihmisryhmälle.

Raja ulkoisten ja sisäisten uhkien välillä on hämärtynyt. Sisäisen turvallisuuden edistämisen tulee perustua uhkien ennaltaehkäisemiseen ja niihin varautumiseen. Kriittisen infrastruktuurin häiriönsietokykyä tulee parantaa ja yhteiskunnan kannalta kriittiset toimijat tulee tunnistaa aiempaa paremmin. Vahvistetaan Suomen valmiutta kyberuhkien torjuntaan.

Haluamme pitää yllä ja vahvistaa suomalaisten turvallisuuden tunnetta ja luottamusta viranomaisiin. Turvallisuusviranomaisten resurssien ja toimintakyvyn on kyettävä vastaamaan muuttuneeseen turvallisuusympäristöön. Vihreät haluaa varmistaa, että apua saa hätätilanteessa nopeasti kaikkialla Suomessa.

Suomeen on luotava väkivallan vastaisen työn rakenteet, jotta väkivaltaa kyetään ehkäisemään, tunnistamaan ja siihen puuttumaan nykyistä paremmin. Myös esimerkiksi syrjäytyminen sekä naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta ovat merkittäviä sisäisen turvallisuuden riskejä, joihin on puututtava panostamalla koulutukseen, lastensuojeluun, mielenterveys- ja päihdepalveluihin, matalan kynnyksen perhepalveluihin ja ennaltaehkäisevään työhön.

Luotettava tiedonvälitys on tärkeä osa yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Valeuutisten ja disinformaation määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Tällaisena aikana on panostettava kansalaisten medialukutaidon vahvistamiseen. Suomalaisten yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että jokaisella on yhtäläiset mahdollisuudet päästä informaation äärelle. Julkisrahoitteisen Yleisradion tulee tavoittaa sisällöillään kaikenikäiset suomalaiset koko maassa. Riippumattoman tiedonvälityksen kaupalliset toimintaedellytykset on turvattava, jotta mediamaisema säilyy monipuolisena.

Oikeusturvan saatavuutta on parannettava. Oikeusjärjestelmässämme jokaisella on oltava aito mahdollisuus hakea ja saada oikeutta. Poliisitutkintaa on tehostettava ja oikeudenkäyntien pitkittymiseen on puututtava varmistamalla riittävät resurssit oikeudenhoitoon. Haluamme korjata oikeudenhoidon rahoitusvajeen ja huolehtia oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä.

Katujengeissä ja nuorisorikollisuuden kasvussa on kyse erillisistä, mutta osittain limittäisistä ilmiöistä, joihin molempiin on puututtava määrätietoisesti. Suurin osa lapsista ja nuorista voi hyvin, mutta huono-osaisuus kasaantuu ja osa nuorista tekee yhä enemmän rikoksia.

Vihreät haluaa torjua katujengirikollisuutta ja nuorisorikollisuutta jatkamalla satsauksia sekä ennaltaehkäisyyn että rikoksiin puuttumiseen. Kannatamme muun muassa poliisin esiin nostamia keinoja, kuten panostamista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin, päihde- ja mielenterveyspalveluihin, koulutukseen, nuorisotoimeen sekä työ- ja opiskelunäköalojen luomiseen. Haluamme vahvistaa lastensuojelua sekä jatkaa ennaltaehkäisevän ankkuritoiminnan laajentamista.

Ennaltaehkäisevien toimien rinnalla tarvitaan myös tehokasta puuttumista rikoksiin sekä korjaavia toimia, joilla saadaan ihmisiä pois rikolliselta polulta. Laittomien aseiden ja räjähteiden hallussapitoon liittyviä rangaistuksia on kiristettävä.

22. Sitouduttko yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen Suomen rakentamiseen? Sitouduttko kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kunnioittamiseen?

Kyllä. Valtion velvollisuutena on kunnioittaa, suojella sekä aktiivisesti edistää ihmisoikeuksien toteutumista niin Suomessa kuin maailmalla. Tämä edellyttää myös todettujen ihmisoikeusongelmien korjaamista.

Julkisen vallan tulee huolehtia ihmisten elämän edellytyksistä, hyvinvoinnista ja yhdenvertaisuudesta. Kaiken politiikan on perustuttava perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja edistämiseen.

Kansalaisvapauksia ei voi eikä saa käyttää toisten ihmisryhmien kansalaisvapauksien rajoittamiseen. Vihapuhe ja maalittaminen ovat vakavia ongelmia, jotka kaventavat sananvapautta ja yhteiskunnallista osallistumista. Rasismia ja ennakkoluuloja ylläpitäviä rakenteita ja asenteita on purettava aktiivisesti.

Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille. Erityistä huomioita on kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten, kuten paperittomasti maassa olevien, oikeuksien toteutumiseen. Kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista on pidettävä kiinni, ja kansainvälisten ihmisoikeuselinten Suomelle antamien huomautusten osoittamat oikeudenloukkaukset on korjattava. Vihreät pitää välttämättömänä saamelaiskäräjälain uudistamista saamelaisten itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi. Haluamme myös parantaa translasten ja -nuorten asemaa, ottaa käyttöön kolmannen juridisen sukupuolen ja kieltää eheytysoidot. Vammaisten ihmisten itsenäinen elämä ja itsemääräämisoikeus on turvattava.

Tasa-arvo ei ole Suomessa vielä valmis. Maamme sitkeitä tasa-arvo-ongelmia ovat muun muassa sukupuolittunut väkivalta, palkkaeriarvoisuus ja työmarkkinoiden jyrkkä sukupuolen mukainen jakautuminen. Vihreät pitää välttämättömänä vahvistaa lähisuhdeväkivaltaan puuttumista, toimeenpanna Istanbulin sopimusta ja lisätä turvakotipaikkojen määrää sekä huolehtia lapsen oikeuksien täysimääräisestä toteutumisesta. Haluamme edistää palkka-avoimuutta ja samapalkkaisuutta lainsäädännön keinoin sekä hoivavastuun tasaisempaa jakautumista.

Heikoimmassa asemassa oleville sotaa ja vainoa pakeneville tarjottavaa suojaa on vahvistettava nostamalla pakolaiskiintiötä. Suomen tulee perustaa kansallinen suojelumekanismi ihmisoikeuspuolustajille ja ottaa käyttöön kansallinen humanitaarinen viisumi jo käynnistyneen valmistelutyön pohjalta. Nostetaan kehitysyhteistyörahoituksen osuus 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta.

23. Mikäli saatte tavoitteitanne hallituksen ohjelmaan, oletteko valmiita osallistumaan Petteri Orpon kokoamaan enemmistöhallitukseen ja sitoutumaan ohjelman toimeenpanoon kokonaisuudessaan? Jos ette ole valmiita osallistumaan hallitusvastuuseen, oletteko valmiita tukemaan puolueenne tavoitteiden toteuttamista hallituksen ulkopuolelta?

Ensisijaisesti vastuu hallituksen muodostamisesta lankeaa niille puolueille, jotka ovat menestyneet eduskuntavaaleissa. Olemme tarvittaessa valmiita keskustelemaan enemmistöhallitukseen osallistumisesta, mikäli hallitusohjelmasta on edellytyksiä saada sellainen, jossa on riittävän vahvat kirjaukset ilmasto- ja ympäristötoimista, koulutuspanostuksista sekä eriarvoisuuden ja köyhyyden torjunnasta.

Vihreät pitää lähtökohtana sitä, että hallitus tukee itse omia esityksiään. Vihreät osallistuu rakentavasti parlamentaariseen yhteistyöhön ja työskentelee puolueen tavoitteiden toteutumisen puolesta myös oppositiossa. Vihreät pitää niin ikään lähtökohtana sitä, että kauaskantoiset uudistukset sekä asiat, joissa hallitus tarvitsee opposition tukea, valmistellaan parlamentaarisesti.

24. Onko eduskuntaryhmällänne ehdottomia hallitusratkaisuun vaikuttavia kynnyskysymyksiä hallituksen ohjelman tai hallituskokoonpanon osalta?

Vihreillä on seuraavat kynnyskysymykset:

- Hallituskaudella tehdään tarvittavat päätökset, jotta Suomi pysäyttää luontokadon vuoteen 2030 mennessä. Säädetään vahva luontolaki ja suojellaan valtion vanhat ja luonnontilaiset metsät. Lisäksi eläinten oikeuksia parannetaan.
- Varmistetaan, että Suomi on hiilineutraali viimeistään vuonna 2035 ja täyttää EU-ilmastovelvoitteet. Hallitusneuvotteluissa sovitaan riittävästi konkreettisia toimia päästövähennysten ja hiilinielujen vahvistamiseksi.
- Koulutuksen ja kulttuurin rahoitusta tai opintorahaa ei leikata. Suomalaisten koulutustasoa nostetaan, oppimiseroja kavennetaan ja osaajapulaan vastataan.
- Julkisen talouden tasapainoa vahvistetaan. Uudistetaan taloutta parantamalla Suomen houkuttelevuutta vihreän siirtymän investointien kohdemaana, vauhdittamalla merkittävästi työperäistä maahanmuuttoa ja lisäämällä valtion TKI-rahoitusta.
- Hoitoonpääsyä on parannettava ja mielenterveyspalveluiden piiriin on päästävä nykyistä nopeammin. Kaikista köyhimpien toimeentulosta ei leikata.
- Toimitaan aktiivisesti kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden eteen ja varmistetaan niiden toteutuminen. Emme osallistu hallitukseen, joka suhtautuu kielteisesti Suomen EU-jäsenyyteen tai edistää Suomen eristäytymistä kansainvälisestä yhteistyöstä.